

AZ IGEI PARTIKULÁK ÉS AZ ASPEKTUS

PAP DÁNIEL

1. Bevezetés

Ebben a dolgozatban az angol, a német és a magyar igei partikulák pozícióját és funkcióját vizsgálom, különös tekintettel a partikulának a mondat aspektusára gyakorolt hatására. Igei partikulán a magyarban az igekötőt, a németben az úgynevezett elváló igekötőt, az angolban pedig az igeik után álló, a magyar igekötőhöz hasonló tulajdonságú prepozíciókat értjük.

Amint azt az (1)-(3) alatti példákból láthatjuk, az igei partikula mindhárom nyelvben különböző pozíciókat foglalhat el a mondatban. Angolban a partikula követheti közvetlenül az igeik, mint ahogy azt a (1a) példamondatban láthatjuk, vagy állhat az ige tárgya után, mint az (1b) példában. Azonban mind az (1a), mind az (1b) példában a partikula az ige mögött áll. Ha a partikula az ige előtt van, akkor a mondat minden esetben rossz, mint ahogy azt az (1c) példa mutatja.

Angol:

- (1) a. John called *up* Mary.
John hívta PRT Maryt
b. John called Mary *up*.
c. *John *up* called Mary

Magyar:

- (2) a. János *le*ment a lépcsőn.
b. János ment *le* a lépcsőn.

Német:

- (3) a. Johann rief Melanie *an*.
Johann hívta Melanie-t PRT
b. ...dass Johann Melanie *an*rief.
hogy Johann Melanie-t PRT.hívta

A magyarban a partikula előfordulhat az ige előtt is (2a) és az ige után is (2b). A németben a partikula a főmondatban a mondat utolsó helyét foglalja el (3a), míg alárendelt mondatban az ige előtt áll (3b).

A német nyelvben a főmondatot, ahol az ige mindig a második helyet foglalja el, az alárendelt mondat szerkezetéből szokták levezetni az igeinek a C^0 pozícióba történő mozgásával, valamint egy összetevőnek, leggyakrabban az alanynak a [Spec,CP] pozícióba való mozgásával (vö.: Den Besten 1983; Haider 1993; Roberts 1997). A régebbi elméletek az alárendelt mondatot tekintették a mondat kiindulási szerkezetének. Kayne (1994) antiszimmetria-elméletét követve, – mely alapján a komplementum minden nyelvben követi a fejet, a specifikáló pedig megelőzi azt – Koster (1994) amellet érvel, hogy a német is SVO-nyelv. A mellékmondat szórendjét az ige komplementumainak különböző, a VP-nél magasabban lévő funkcionális projekciók specifikáló pozíciójába történő mozgásával vezeti le.

2. A partikulák szerepe

A partikulák további vizsgálatához tekintsük a (4)-es, (5)-ös és (6)-os példákat.

A (4a-c) példamondatoknak perfektív olvasata van, míg a (4d-f) mondatok progresszív értelműek. A (4a) és a (4d) mondatokban nem található partikula, a (4b) és a (4e) példákban van partikula, és a partikula megelőzi a tárgyat, míg a (4c) és a (4f) példában szintén található partikula, de itt a partikula a tárgy után áll. Amint az a (4a-f) példákból kitűnik, az angol mondat aspektuális olvasata nem függ attól, hogy van-e a mondatban partikula, vagy nincs. Amint azt láthatjuk, sem a partikula megléte vagy hiánya, sem annak mondatbeli pozíciója nem befolyásolja a mondat aspektuális olvasatát.

Angol:

- (4) a. John ate the apple.
John ette az almát
[perfektív olvasat]
- b. John ate *up* the apple.
John ette PRT az almát
[perfektív olvasat]
- c. John ate the apple *up*.
[perfektív olvasat]
- d. John was eating the apple.
John volt enni-ING az almát.
[progresszív olvasat]

- e. John was eating *up* the apple.
John volt enni-ING PRT az almát
[progresszív olvasat]
- f. John was eating the apple *up*.
[progresszív olvasat]

Az (5a)-ban lévő német mondatban nem található partikula. A mondat kétértelmű, mind progresszív, mind pedig perfektív olvasattal rendelkezhet, míg az (5b) mondatban a partikula csak a perfektív olvasattal összeegyeztethető.

Német:

- (5) a. Johann aß den Apfel.
Johann ette az almát
'Johann ette az almát.' [progresszív]
'Johann megette az almát.' [perfektív]
- b. Johann aß den Apfel *auf*.
Johann ette az almát PRT
* 'Johann ette az almát.' [progresszív]
✓ 'Johann megette az almát.' [perfektív]

A (6b-c) példákban láthatjuk, hogy a némethez hasonlóan a magyarban a *meg* partikula csak a perfektív olvasattal egyeztethető össze. A partikula hiánya a magyarban progresszív olvasatot eredményez, míg a németben a mondat kétértelmű. A két nyelvben közös, hogy a partikula jelenléte mindkét nyelvben perfektív olvasatot eredményez.

Magyar:

- (6) a. János ette az almát.
✓ [progresszív]
* [perfektív]
- b. János *megette* az almát.
* [progresszív]
✓ [perfektív]
- c. *János ette *meg* az almát.

Tehát összefoglalva, a fenti példák alapján elmondhatjuk, hogy az angolban a partikula jelenléte nem befolyásolja a mondat aspektuális értelmezését, míg a németben és a magyarban a partikula csak a perfektív értelmezéssel összeegyeztethető. Vagyis a (4)-es, (5)-ös és (6)-os példákból arra következtethetünk, hogy a németben és a magyarban az igei partikula aspektuális jelölőként funkcionál, míg az angolban ilyen szerepet nem tölt be.

A partikula mind a magyarban, mind pedig a németben állhat az ige előtt, aminek a magyarázata az lehet, hogy ebben a két nyelvben a partikula a VP-n kívül található. Az angolban azonban a partikula soha nem előzheti meg az igét, tehát feltételezhetjük, hogy nem hagyja el a VP-t.

Az angolban a partikula a VP-n belül marad, míg a németben és a magyarban felmegy egy magasabban lévő funkcionális projekcióba, a [Spec,AspP] pozícióba. Ezzel magyarázható, hogy a németben és a magyarban a partikula aspektuális jelölő funkciót tölt be, míg az angolban nincs hatással a mondat aspektuális olvasatára.

Mint azt korábban az (1a-c) példákban láttuk, az angolban a partikula vagy az ige tárgya előtt, vagy mögötte helyezkedik el. Erre a két lehetséges sorrendre többféle magyarázat is létezik, ezek közül Svenonius (1996) elemzését fogom bemutatni.

3. Az angol partikula pozíciójának magyarázata

Svenonius (1996) azt állítja, hogy a (7b) mondatnak ugyanaz a szerkezete, mint a (7a)-nak. Azt mondja továbbá, hogy a vonzattal nem rendelkező partikuláknak ugyanaz az argumentumstruktúrájuk, mint azoknak, amelyek rendelkeznek vonzattal, azonban a vonzatuk egy inkorporáció során beleolvadt a partikulába. A (7b)-ben az *off* partikulának van egy üres DP-vonzata, amely bele van olvadva a partikulába.

- (7) a. The police chased the demonstrators off the steps.
a rendőrség üldözte a tüntetőket PRT a lépcső-ACC
'A rendőrség elzavarta a tüntetőket a lépcsőről.'
- b. The police chased the demonstrators off.
'A rendőrség elzavarta a tüntetőket.'

Svenonius (1996) azt állítja, hogy a partikula és az ige tárgya egy kis-tagmondatot (SC) alkot (vö. den Dikken (1992)):

- (8) a. The police chased [_{SC} the demonstrators [off the steps]].
b. The police chased [_{SC} the demonstrators [off]].

Svenonius azt is feltételezi, hogy minden kistagmondat tartalmaz egy funkcionális fejet (F). Ha feltételezzük, hogy a partikula argumentuma vagy argumentumai a P^0 fej maximális projekcióján belül generálódnak, akkor a mondat kiindulási szerkezete a (9)-es példának megfelelően alakul.

- (9) a. The police chased [_{FP} F [_{PP} the demonstrators [off the steps]]].
 b. The police chased [_{FP} F [_{PP} the demonstrators [off]]].

Svenonius azt állítja, hogy Chomsky Kiterjesztett Projekciós Elve (Extended Projection Principle – EPP) megköveteli, hogy minden mondatnak legyen alanya. Chomsky (1995) minimalista elmélete szerint ezt egy funkcionális fej erős nominális jegyének kell biztosítania. A (9)-es mondatban az F funkcionális fejnek van egy erős nominális jegye, ami az EPP-ért felelős. Ez az erős nominális jegy megköveteli, hogy valamilyen főnévi elem megjelenjen a fej ellenőrzési tartományában még a mondat kiejtése (Spell Out) előtt. A (9)-es mondat felszíni szerkezete a (10)-ben látható.

- (10) a. The police chased [_{FP} the demonstrators_i F [_{PP} t_i [off the steps]]].
 b. The police chased [_{FP} the demonstrators_i F [_{PP} t_i [off]]].

A (10)-ben a *the demonstrators* DP a [Spec,FP]-be mozog, nyomot hagyva a [Spec,PP]-ben. A DP nominális jegye ellenőrzi az F funkcionális fej nominális jegyét, és így eleget tesz az EPP-nek.

Azonban a (11)-es példában láthatjuk, hogy nem csak a (10)-ben látható szórend lehetséges, hiszen a partikula meg is előzheti az DP-t.

- (11) The police chased off the demonstrators.

Svenonius felteszi, hogy a (11)-es mondatnak az alapszerkezete ugyanaz, mint a (10b)-nek, vagyis a (9b)-ben látható szerkezet. Azt állítja, hogy a partikula a (12b)-ben látható módon az F funkcionális fejbe mozog.

- (12) a. *The police chased [_{FP} off_i [_{PP} the demonstrators [t_i the steps]]].
 b. The police chased [_{FP} off_i [_{PP} the demonstrators [t_i]]].

Mivel a (12b) mondat nyelvtanilag helyes, eszerint a partikula F-be történő mozgatása eleget tesz az EPP-nek. Felmerül a kérdés, hogy ugyanez a mozgatás miért eredményez a (12a)-ban grammatikailag helytelen mondatot.

Svenonius elmélete szerint a partikula eleget tehet az EPP-nek, ha magába olvasztja a komplementumát, és így megörökli annak nominális jegyét. A vonzat nélküli partikulákat egy absztrakt beolvasztás eredményének tekintjük. Magukba olvasztanak egy absztrakt üres DP-t, így lesz nominális jegyük, amely leellenőrizheti az F funkcionális fej erős nominális jegyét, és így eleget tehet az EPP-nek. A (12a)-ban az *off* partikula nem tud eleget tenni az EPP-nek, mert a komplementuma nincs beolvadva a partikulába.

Összefoglalva, az EPP-nek eleget tenni egy nominális jeggyel rendelkező elemnek az F funkcionális fej ellenőrzési tartományába való mozgásával lehet.

4. Az AspP

Amint azt láttuk, az angolban a partikula minden esetben az ige mögött található, a VP-n belül. A németben és a magyarban a partikula megelőzheti az igét, és az eddigi példákban a partikula megjelenése a mondat perfektív értelmezését követelte meg mindkét nyelvben, ahogy azt a (13)-as és a (14)-es példákban is láthatjuk. Feltételezhetjük tehát, hogy a magyarban és a németben a partikula aspektuális jelölőként funkcionál. Ezt a funkciót azért tudja ellátni, mert ezekben a nyelvekben a partikula egy a VP-nél magasabban lévő funkcionális frázis specifikáló pozícióját foglalja el. Ez a pozíció a [Spec,AspP] (vö. É. Kiss 2002, 2006a, 2006b; Alberti 2004; Csirmaz 2006).¹ Feltételezésem szerint az angolban a partikula azért nem lehet aspektuális jelölő, mert sem a látható szintaxisban, sem LF-mozgatással nem kerülhet a VP-n kívülre.

- (13) ... dass Johann den Apfel *auf*faß.
 hogy Johann az almát PRT.ette
 *‘Johann ette az almát.’ [progresszív]
 ✓‘Johann megette az almát.’ [perfektív]

- (14) János *me*gette az almát.
 *[progresszív]
 ✓ [perfektív]

¹ É. Kiss (2004, 2006b) szerint a partikula nem aspektust, hanem telikusságot jelöl.

Tehát a (13)-as mondatban az *auf*, valamint a (14)-es mondatban a *meg* partikula a VP-n belülről a [Spec,AspP] pozícióba mozog, és ezáltal a mondatnak perfektív olvasata lesz.

A magyarban találunk olyan mondatokat, amelyek tartalmaznak igei partikulát, és ennek ellenére progresszív olvasattal rendelkeznek, ahogy az a (15b) és a (16)-os példákból kitűnik.

(15) a. János *le*ment a lépcsőn.
[perfektív]

b. János ment *le* a lépcsőn.
[progresszív]

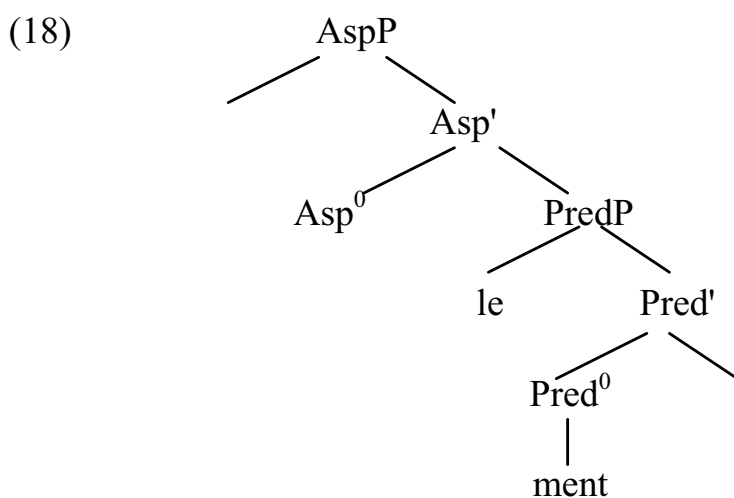
(16) János szedte *szét* a csavarhúzóval a rádiót, amikor beléptem a szobába.
[progresszív]

Itt feltételezhetnénk, hogy a (15b)-ben a partikula a VP-n belül marad, és így nem funkcionál aspektuális jelölőként, ezért a mondat nem lesz perfektív értelmű. A (16)-os példában az *a csavarhúzóval* kifejezés egy adjunktum, amelynek a VP-n kívül kell lennie. Ha az *a csavarhúzóval* kifejezés a VP-n kívül van, akkor a partikulának követnie kellene az adjunktumot, amennyiben valóban a VP-n belül helyezkedik el. De amint azt a (16)-ban láthatjuk, a partikula *meg* tudja előzni az adjunktumot, vagyis nem lehet a VP-n belül. Alberti (2004) feltételezi, hogy a magyar mondatban a felszíni szerkezetben nem lehetnek nem referenciális elemek a VP-n belül. Mivel az igeikötő nem referenciális, ezért azt ki kell mozgatni a VP-ből. Feltételezzük, hogy az igeikötő a [Spec,PredP] pozícióba mozog. A PredP egy funkcionális frázis, amely a VP és az AspP között helyezkedik el.

A (17)-ben a német *hinunter* partikula progresszív értelmezés mellett is az ige előtt áll, ami feltételezi, hogy ebben az esetben is a VP-n kívül található. Mivel a két nyelvben a partikulák nagyon hasonló tulajdonságokkal rendelkeznek, ezért feltételezzük, hogy a (17)-es mondatban – a (16)-os példában lévő magyar mondatához hasonlóan – a német *hinunter* partikula is a [Spec,PredP]-ben foglal helyet (vö. Koster 1994).

- (17) ...dass Johann die Treppe *hinunterging*.
 hogy Johann a lépcsőt PRT.ment
 ‘...hogy Johann lement a lépcsőn.’ [perfektív]
 ‘...hogy Johann ment le a lépcsőn.’ [progresszív]

É. Kiss (2002, 2006a, 2006b), Alberti (2004) és Csirmaz (2006) elemzését követve feltételezem, hogy a magyarban és a németben a PredP felett egy Aspektuális Frázis (AspP) található.



A mondat aspektusát az határozza meg, hogy az Asp⁰ fej perfektív vagy progresszív jeggyel rendelkezik-e. Ha az Asp⁰ fej perfektív jeggyel rendelkezik, akkor ez a jegy megköveteli, hogy az ellenőrzési tartományában megjelenjen egy perfektív jeggyel rendelkező elem, amely ellenőrzi az Asp⁰ fej perfektív jegyét.

Piñón (1995) megkülönböztet esemény-kifejezéseket és folyamat-kifejezéseket. Az esemény-kifejezéseket olyan kifejezéseként definiálja, amelyek beépített végponttal rendelkező szituációkat írnak le, mint például a *lemegy* ige. A másik típus, a folyamat-kifejezés, amely olyan huzamosabb ideig tartó szituációt ír le, amely végpont nélküli belső változással rendelkezik, mint például a *megy* ige. Míg a *megy* ige egy folyamat-kifejezés, a *le* partikula esemény-kifejezéssé alakítja.

Tegyük fel, hogy ha egy partikula egy folyamat-igéből esemény-kifejezést alkot, akkor a partikula perfektív aspektuális jeggyel rendelkezik.

A *megy* ige egy folyamat-kifejezés, a *le* partikula esemény-kifejezéssé alakítja. Vagyis a *le* partikula perfektív aspektuális jeggyel rendelkezik.

A (15a) példában az Asp⁰ fej perfektív jeggyel rendelkezik. Mivel ezt a jegyet ellenőrizni kell, ezért a partikula felmegy a [Spec,AspP] pozícióba. Így a mondat perfektív olvasatú lesz.

A (15b) és a (16)-os mondat progresszív értelmű. Itt az Asp⁰ fej progresszív jeggyel rendelkezik. Feltételezem, hogy a Asp⁰ fej progresszív jegyét a perfektívvel ellentétben nem kell leellenőriznie egy másik elemnek. A (15b)-ben az ige az Asp⁰ fejbe mozog, míg a partikula a [Spec,PredP]-ben marad.

Feltevésém szerint az Asp⁰ fej minden esetben felvonzza az igét a Pred⁰-ból. Ez abból is látható, hogy fókuszos mondatokban az ige mind progresszív, mind pedig perfektív olvasatnál a Foc⁰ fejbe mozog. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha nem a Pred⁰-ban, hanem az Asp⁰-ban volt.

A (17)-ben látható német példa kétértelmű: egy progresszív és egy perfektív olvasata is lehetséges. A perfektív olvasatnál a mondat levezetése a magyar mondatéhoz hasonlóan történik. Az Asp⁰ fej perfektív jegyét ellenőrizni kell. A perfektív olvasatban ez a partikulának a [Spec,AspP] pozícióba való mozgásával történik.

Ha progresszív olvasatunk van, akkor az Asp⁰ fej progresszív jegyét nem kell ellenőrizni. A perfektív jeggyel rendelkező partikula a [Spec,PredP]-ben marad. A magyarral ellentétben azonban az ige a németben vagy egyáltalán nem, vagy csak rejtetten, LF-mozgatásként mozog az Asp⁰-ba. Ez az oka annak, hogy progresszív olvasat esetében a németben az ige nem előzi meg a partikulát, míg a magyarban igen.

Összefoglalva az eddigieket elmondhatjuk, hogy perfektív mondatokban a partikula mindkét nyelvben felmegy a [Spec,AspP]-be, hogy az Asp⁰ fej perfektív jegyét ellenőrizze. Progresszív mondatban az Asp⁰ progresszív jegyét nem kell ellenőrizni. A magyarban az ige minden esetben felmegy az Asp⁰ fejbe, míg a németben a Pred⁰-ban marad, illetve csak rejtett LF-mozgatásként mozog az Asp⁰-ba. Ez az oka annak, hogy a magyarban a perfektív és a progresszív mondatok szórendje eltérő, míg a németben megegyezik.

5. Néhány további probléma

További megoldandó problémát vet fel a (19a) példamondat szórendje.

- (19) a. János (épp) *felolvasott* az osztályteremben, amikor beléptem.
[progresszív]
b. János *leмент* a lépcsőn.
[perfektív]

A (19a) mondattal az a probléma, hogy a partikula a (19b)-hez hasonlóan megelőzi az igét, de a mondatnak mégis progresszív értelmezése van. Itt a partikula a [Spec,AspP] pozíciót foglalja el, éppúgy, mint a (19b)-ben. Van azonban egy fontos különbség a (19a) és a (19b) mondat között. Míg a (19b)-ben a partikula esemény-kifejezéssé változtatta a folyamatigét, addig itt a *felolvas* ige folyamat-kifejezés marad, vagyis a *fel* igekötő nem perfektív, hanem progresszív aspektuális jeggyel rendelkezik. Mint azt már korábban láttuk, a progresszív jeggyel rendelkező Asp⁰-t nem kell ellenőrizni. Azonban itt a partikula mégis felmozog a [Spec,AspP] pozícióba. Ez megmagyarázható, ha feltételezzük, hogy a progresszív jeggyel rendelkező partikulát a progresszív jeggyel rendelkező Asp⁰ fej engedélyezi a [Spec,AspP] pozícióban.

Egy másik kérdés a (20)-as és a (21)-es mondattal kapcsolatban vetődik fel.

- (20) Johann aß den Apfel *auf*.
Johann ette az almát PRT
*‘Johann ette az almát.’ [progresszív]
✓‘Johann megette az almát.’ [perfektív]
- (21) a. János *megette* az almát.
*[progresszív]
✓ [perfektív]
b. *János ette *meg* az almát.
- (22) ...dass Johann die Treppe *hinunterging*.
hogy Johann a lépcsőt PRT.ment
‘...hogy Johann lement a lépcsőn.’ [perfektív]
‘...hogy Johann ment le a lépcsőn.’ [progresszív]
- (23) János ment *le* a lépcsőn.
[progresszív]
- (24) János ment a lépcsőn.

A probléma az, hogy a (20)-ban és a (21)-ben az igei partikula nem egyeztethető össze a progresszív olvasattal. Míg korábban a *lemegy* és a *hinuntergehen* igéknél láttuk, hogy a partikula a progresszív olvasatnál is megjelenhet a mondatban, a *megeszik* és az *aufessen* esetében a partikula összeegyeztethetetlen a progresszív aspektussal. Ha összehasonlítjuk a két esetet, akkor észrevehetjük, hogy míg itt a *meg* és az *auf* egyetlen funkciója, hogy a folyamat-kifejezést esemény-kifejezéssé változtatja, addig a (23)-ban a partikula nemcsak a folyamat-igét változtatja esemény-igévé, hanem valamilyen jelentéstöbbletet is ad az ige jelentéséhez. Ez az ige jelentéséhez adott többletinformáció jól látható, ha összehasonlítjuk a (23)-at a (24)-gyel.

A (23)-ban ez a többletjelentés a menés iránya, míg a (21)-ben a *meg* partikula nem ad hasonló többletjelentést az ige jelentéséhez. A (21)-ben a partikula egyetlen funkciója, hogy a folyamat-igét esemény-igévé változtatja. Vajon mi okozhatja azt, hogy míg a (22)-ben és a (23)-ban az ige Asp⁰-ba történő mozgásával jó mondatokat kapunk, addig a (20)-ban és a (21b)-ben ugyanez rossz mondatokat eredményez? Erre az egyetlen válasz az lehet, hogy a (20)-ban és a (21)-ben a partikula nem komplementuma az igének, nem a VP-n belül generáljuk. Feltételezem, hogy azokat a partikulákat, amelyek – az aspektust leszámítva – nem módosítják az ige jelentését, nem a VP-ben, hanem az [Spec,AspP]-ben generáljuk. Tehát ezek csak akkor jelennek meg a mondatban, ha a mondat perfektív értelmű.

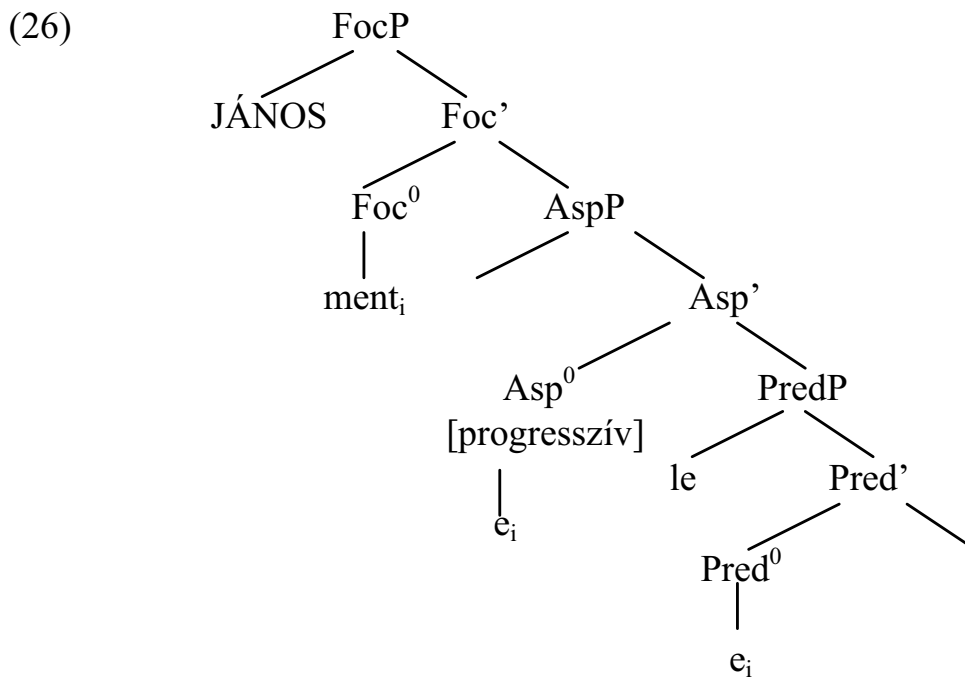
Az Asp⁰ fej perfektív jegyét mindig ellenőrizni kell. Ha nincs a [Spec,PredP]-ben partikula, amely ezt megtehetné, akkor a [Spec,AspP]-ben kell generálnunk egyet. A magyarban ilyenkor legtöbbször a *meg* partikulát használjuk. Ha a mondat progresszív, akkor az Asp⁰ fej progresszív jegyét nem kell ellenőrizni, ezért nincs szükség a partikulára sem.

6. Fókusz

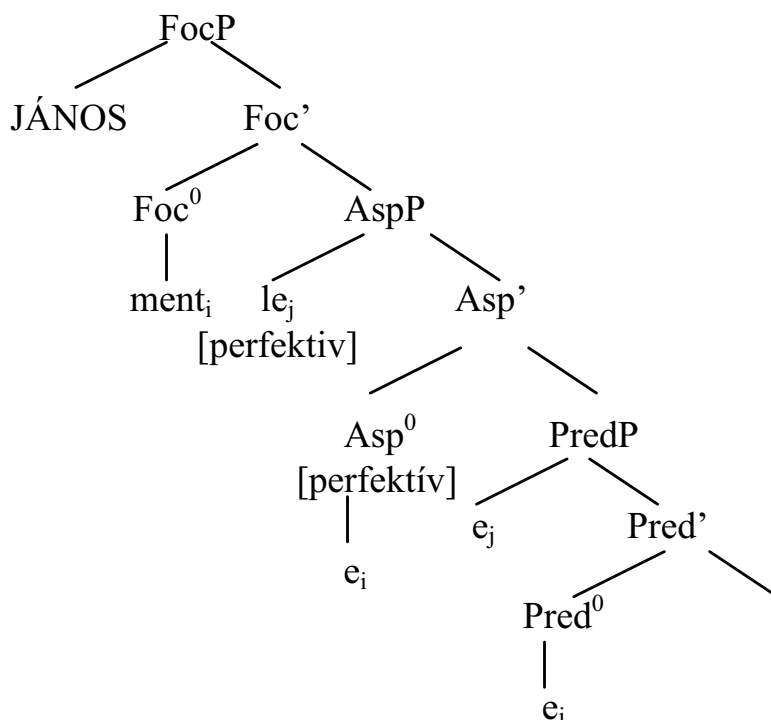
Az eddigi példákból azt láttuk, hogy a magyarban, ha a partikula az ige mögött áll, akkor a mondat aspektusa minden esetben progresszív. Bizonyos esetekben azonban a mondat akkor is lehet perfektív olvasatú, ha a partikula az ige mögött áll. A (25)-ös példamondat aspektuális szempontból kétértelmű. Ez a mondat úgynevezett fókuszos összetevőt tartalmaz. A fókuszjeggyel rendelkező frázis a [Spec,FocP]-be mozog, az ige pedig a Foc⁰-ba (vö. Brody 1990, É. Kiss 2002).

- (25) a. JÁNOS ment le a lépcsőn.
 [progresszív / perfektív]
 b. JÁNOS ment le a lépcsőn, amikor csengettek
 [progresszív]
 c. JÁNOS ment le a lépcsőn 5 másodperc alatt.
 [perfektív]

A két olvasathoz különböző szerkezet tartozik. Mindkét esetben a *János* DP a [Spec,FocP] pozícióban található. A partikula mindkét esetben először a [Spec,PredP] pozícióba mozog a VP-ből, az ige pedig a $Pred^0$ pozíción keresztül az Asp^0 -ba kerül. A perfektív olvasatban az Asp^0 aspektuális jegyének ellenőrzése a partikulának a [Spec,AspP] pozícióba való mozgatásával történik, míg a progresszív olvasatban a partikula a [Spec,PredP]-ben marad. Ezek után az ige mindkét esetben a Foc^0 -ba mozog. Tehát a két olvasatban a partikula különböző pozíciót foglal el, és a szórendbeli hasonlóság csak az igeinek a Foc^0 -ba történő mozgatásából ered.



(27)



7. Összefoglalás

Dolgozatomban az igei partikulákat vizsgáltam, és megállapítottam, hogy a magyarban és a németben a partikula aspektuális jelölőként funkcionálhat. Ezt a funkciót a [Spec,AspP] pozícióba mozogva tölti be. Az angolban a partikula nem tud a VP-n kívülre kerülni, ezért nem lehet aspektuális jelölő sem. Az angolban a mondat aspektusa morfológiailag van jelölve az ige-n. A progresszivitást a *be* ige és a főige *ing*-alakja fejezi ki. A magyarban és a németben az Asp⁰ funkcionális fej perfektív aspektuális jegyét *le* kell ellenőrizni. Ez a partikulának a [Spec,AspP]-be történő mozgásával történik. Az Asp⁰ fej progresszív jegyét nem kell ellenőrizni. A német és a magyar progresszív mondatok közti szórendbeli különbséget az okozza, hogy a németben az ige nem, vagy csak rejtetten mozog fel az Asp⁰ fejbe.

HIVATKOZÁSOK

Alberti, Gábor 2004: Climbing for aspect. With no rucksack, in Henk van Riemsdijk–Katalin É. Kiss szerk.: *Verb Clusters. A study of Hungarian, German and Dutch*, Amsterdam, Benjamins.

- Chomsky, Noam 1995: *The Minimalist Program*, Cambridge, Mass. – London, MIT P.
- Besten, H. Den 1983: On the Interaction of Root Transformations and Lexical Deletive Rules, in Abraham, W. szerk.: *On the Formal Syntax of the Westgermania*, Amsterdam, Benjamins.
- Brody, Michael 1990: Remarks on the Order of Elements in the Hungarian Focus Field, in István Kenesei szerk.: *Approaches to Hungarian 3: Structures and Arguments*, Szeged, JATE.
- Csirmaz, Anikó 2006: Particles and a Two Component Theory of Aspect, in Katalin É. Kiss szerk.: *Event structure and the Left Periphery* (Studies in Natural Language and Linguistic Theory), Dordrecht, Springer.
- Dikken, M. den 1992: *Particles*, dissertation, Leiden, Leiden University.
- É. Kiss, Katalin 2002: *The Syntax of Hungarian*, Cambridge, Cambridge University Press.
- É. Kiss Katalin 2004: Egy igeközöelmélet vázolata, *Magyar Nyelv* **100**: 15–43.
- É. Kiss, Katalin 2006a: Focussing as predication, in Valéria Molnar–Susanne Winkler szerk.: *The Architecture of Focus*, Berlin, Mouton de Gruyter.
- É. Kiss, Katalin 2006b: The function and the syntax of the verbal particle, in É. Kiss Katalin szerk.: *Event structure and the Left Periphery* (Studies in Natural Language and Linguistic Theory), Dordrecht, Springer.
- Haider, Hubert 1993: *Deutsche Syntax – generativ : Vorstudien zur Theorie einer projektiven Grammatik*, Tübingen, Narr.
- Kayne, Richard 1994: *The Antisymmetry of Syntax*, Cambridge, Mass., MIT Press.
- Koster, Jan 1994: Predicate Incorporation and the Word Order of Dutch, in G. Cinque–J. Koster–J.-Y. Pollock–L. Rizzi–R. Zanuttini szerk.: *Paths to Universal Grammar: Studies in honor of Richard S. Kayne*, Washington DC, Georgetown University Press, 255–277.
- Piñón, Christopher J. 1995: Around the Progressive in Hungarian, in István Kenesei szerk.: *Approaches to Hungarian 5: Levels and Structures*. Szeged, JATE.
- Svenonius, Peter 1996: *The Verb-Particle Alternation in the Scandinavian Languages*, MS, University of Tromsø.